

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2007. május 7.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Figyelem!

**A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő
minden jó választ el kell fogadni!**

A helyesírás és az íráskép minősítését l. a mellékletben!

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: MARCUS AURELIUS

Sárgán hever itt a középkori Róma,
de lángol az alkony,
mint véres oroszlán
s te fõnn lovagolsz még
a Capitolium ósi tetõjén,
Marcus Aurelius.

Bronzfejû cézár,
aranyszakállú,
vak ragyogású szoborszemeiddel
örkõdve vigyázol,
s én állok elõtted.

Császári felség,
emberi nagyság,
roppant pogányság
örök igazza,
bamba tömegbõl visszahuzódó,
trón magasában egyedül élõ,
koldus imperátor.

Nem kancsal apostol,
nem zagyva keletnek elmebetegje,
fõnséges író társ,
együtt a szív és fõ,
fájdalom és bölcs messzetekintés,
elhagyatott e sanyarú földön,
az, aki él és az, aki fél és
látja a törvényt, reszketve, de higgadt
lépttel megy a sírhoz, az értelem égõ
lámpája kezében,
megvetve, mi barbár,
mindazt, mi hazugság.

Semmi, ami barbár
nem kell soha nékem, semmi, ami bárgyú.
Nem kellenek õk se, kik titkon az éggel
rádió n beszélnek, a jó sok, a boncok¹,
a ferde vajákos, ki cifra regéknek
gõzébe botorkál, csürhe-silányok,
kik csalva, csalatva egy jelre lehullnak,
s úgy fintorog arcuk,
mint a bolondé.

Csak a bátor, büszke, az kell nekem, õ kell,
õt szeretem, ki érzi a földet,

¹ bonc: (buddhista) pap

tapintja merészen a görcsös, a szörnyű
Medúza-valóság kő-iszonyatját,
s szól: „ez van”, „ez nincsen”,
„ez itt az igazság”, „ez itt a hamisság”
s végül odadobja férgeknek a testét.
Hős kell nekem, ő, ki
déli verőben nézi a rémet,
hull könnye a fényben
és koszorúja
izzó szomorúság.

Messze vagyok már, messze röpültem,
messze az olcsó, híg dudaszótól,
dél és nyugat között csapong az én lelkem,
mindig szabadabban.
Álarcomat itten elvetem, aztán
újra felöltöm
s járok mosolyogva,
tanulva a tőrést,
a hosszú alázat gögös erényét,
szenvedve a mocskot, rejtve riadtan
rongyokra szakított, császári palástom.

Hadd emelem föl,
hadd emelem hát tiszta, hitetlen,
kétérdőve cikázó, emberi pára-
lelkem tefeléd most,
ki jöttem a pannón
halmok alól, s élek a barna Dunának,
a szőke Tiszának partjai közt. Jaj,
hadd emelem föl mégegyszer a szívem
testvéri szivedhez,
Marcus Aurelius.

(Róma, 1929)

(Forrás: *Kosztolányi Dezső összes versei*, I, Bp., Szépirodalmi, 1984, 551-554.)

1. Melyik, nagy hagyománnyal rendelkező műfaj jellegzetes elemei figyelhetők meg a versben?

A műfaj megnevezése: *óda*

A műfaj helyes megnevezése: **1 pont**

Téves, hiányzó válasz: **0 pont**

2. A vers beszédmódjának kialakításában eltérő, sőt ellentétesnek tekinthető hangnemek játszanak meghatározó szerepet.

Melyik az a hangnem, amely nem tekinthető a műfaji hagyomány által előírt jellegzetességnek? Válasszon ki a szövegből két, olyan különböző szöveghelyről származó jelzős szerkezetet, melyben ez a hangnem érvényesül!

Hangnem: *(nyílt) gúny*, elfogadható még: *komikus*, *satirikus*, *(ön)ironikus*

Lehetséges példák:

„bamba tömegeből”

„Nem kancsal apostol
nem zagyva keletnek elmebetegje”

„a ferde vajákos, ki cifra regéknek
gőzébe botorkál, csürhe silányok,
kik csalva, csalatva egy jelre lehullnak
s úgy fintorog arcuk, mint a bolondé.”

„Messze vagyok már, messze repültem,
messze az olcsó, híg dudaszótól”

Adható: **3, 2, 1, 0** pont

A hangnem megnevezése: 1 pont

1 helytálló példa: 1 pont

2 helytálló példa: 2 pont

Téves, hiányzó válasz: 0 pont

3. Mutassa be röviden a megszólalás szituációját, azt a vershelyzetet, amelyet a költemény megteremt!

Lehetséges válaszlemek:

- a (fiktív) vershelyzet konkrét szituációt sugall:

- a lírai én a római Capitolium dombon felállított Marcus Aurelius-szobor előtt áll

- az emlékműre tekintve megszólítja a császár alakját

- a szövegben megkonstruált vershelyzettel – mint a lírai alkotások többsége esetében – a költemény megírásának tényleges szituációja nem azonos.

Adható: **2, 1, 0** pont – a válasz minőségétől függően.

4.

a) A császári jelző két előfordulásának megvizsgálásával értelmezze megszólító és megszólított viszonyát!

előfordulás: *császári felség – császári palástom*

Lehetséges válaszlemek:

- a második alkalommal a birtokos személyjel révén a császári jelző (közvetetten) a lírai énre vonatkozik

- a jelző szerepe a kapcsolat, a vállalt azonosulás hangsúlyozása

- a vers egészét is a Marcus Aureliusnak tulajdonított létszemlélettel és (írói) magatartással vállalt közösség többszöri, egyre határozottabb és bensőségesebb megvallása szervezi

Adható: **3, 2, 1, 0** pont

Bármely (egy vagy több) elem igényes kifejtése értelmezéssel: 3 pont

Hiányos válasz: 1 vagy 2 pont

Hiányzó vagy értékelhetetlen válasz: 0 pont

b) Milyen szó szerinti és átvitt jelentésekkel rendelkezik a *császári* jelző a szövegben?

- szó szerinti jelentés:
 - Marcus Aurelius római császár volt
- metaforikus jelentés:
 - a magány, az egyedüllét, a társstalanság
 - az átlagtól eltérő individuum kiválósága
 - a rettenettel szembeni hősiesség fensége

Adható: **2, 1, 0** pont

A szó szerinti és a metaforikus jelentés megkülönböztetése, utóbbi esetében e jelentés egyik lehetséges meghatározásával: 1–1 pont

c) A *császár* szónak milyen szinonimái fordulnak elő a versben?

Cézár, imperátor, felség

Adható: **1, 0** pont

Két helyes válaszelem: 1 pont

Egy válaszelem: 0 pont

d) Nyelvtörténeti szempontból a latin *Caesar* név szoros kapcsolatban van a magyar *császár* szóval. Nevezze meg a jelentésváltozás típusát, és írjon rá még két példát!

A jelentésváltozás típusa: *köznevesülés*

Lehetséges példák:

- Káin – kaján
- Röntgen – röntgen
- Attila – atilla
- Pergamon – pergamen
- Diesel – dízel
- mértékegységek (Volta – volt, Newton – newton)

Adható: **3, 2, 1, 0** pont

A jelentésváltozás típusának megnevezése: 1 pont

Példánként: 1–1 pont. (A példák tartalmazzák a tulajdonnevet és a köznevet is!)

Maximum két példáért jár pont; több példa felsorolása esetén az első kettőt kell figyelembe venni.

5. Hogyan éri el a költemény a témájához illeszkedő, az antikvitást is idéző hatását? Három eszközt említsen!**Lehetséges válaszelemek:**

- (szabadon kezelt) időmértékes verselés
 - nincsenek sorvégi rímek, ahogy az antikvitás sem ismerte a rímes verset
 - az antikvitásra utaló szóképzlet (barbár, pannón, imperátor)
 - ókori mítoszra történő utalás (Perszeusz és a Gorgó)
 - a nyelv retorizáltsága mint latin hagyomány
-

Adható: **3, 2, 1, 0** pont

Válaszelemenként: 1–1 pont

6. Keressen egy-egy példát az alkotásban az alábbi szóképekre és alakzatokra!

Lehetséges példák:

metonímia:	szív – érzelem, fő – értelem, sír (főnév) – halál
metafora:	az értelem égő lámpája; a Medúza-valóság kő-iszonyatja; koszorúja izzó szomorúság; pára-lelkem; dudaszó (mint az elutasított költői magatartásra vagy a híg beszédre utaló egytagú metafora); apostol, elmebeteg stb. (mint egy költőtípusra, illetve létszemléletre utaló egytagú metafora).
oximoron	koldus imperátor; (az alázat) gőgös erénye
alliteráció	bátor, büszke; rejtve riadtan rongyokra (szakított)
áthajlás (enjambement)	lovagolsz még / a Capitolium ősi tetőjén; szoborszemeiddel / örködve; pogányság / örök igazza; aki fél és / látja a törvényt; de higgadt / lépttel megy; az értelem égő / lámpája; az éggel / rádión beszélnek; regéknek / gőzébe botorkál; a szörnyű / Medúza-valóság; ő, ki / déli verőben; koszorúja / izzó szomorúság; aztán / újra felöltöm; rejtve riadtan / rongyokra szakított; pára-/ lelkem; a pannón / halmok alól; a szívem / testvéri szívedhez

Adható: **5, 4, 3, 2, 1, 0** pont

Minden helytálló válaszelem: 1 pont

Téves válasz: 0 pont

Több példa felsorolása esetén az elsőt kell figyelembe venni.

7. A Marcus Aureliushoz intézett megszólítások között előfordul az *írótlárs* kifejezés is. Milyen jelentésréteggel bővíti a költemény értelmezését a beszélő és a megszólított kapcsolatának ilyen beállítása?

Lehetséges válaszelemek:

- Marcus Aurelius írt egy sztoikus bölceleti munkát, *Elmélkedések* címmel
- az írótlárs kifejezés a verset költői önértelmezésként teszi olvashatóvá, azaz ars poeticává minősíti

Adható: **3, 2, 1** pont a kifejtés minőségétől függően

Téves válasz: 0 pont

8. Hasonlítsa össze 5-6 mondatban az alábbi két versrészletet a közös motívum, az álarc középpontba állításával!

Álarcomat itten elvetem, aztán újra felöltöm s járok mosolyogva, tanulva a tőrést, a hosszú alázat gögös erényét	Ó, szent bohóc-üresség, szíven a hetyke festék, hogy a sebet nevéssék, mikor vérző-heges még, ó, hős, kit a halál-arc rémétől elföd egy víg álarc
--	---

(Forrás: *Kosztolányi Dezső összes versei*, I. Bp., Szépirodalmi, 1984, 537.)

Lehetséges válaszelemek:

- az álarc a versbeli beszédmód értelmezéseként fogható fel, elvetése/újrafelvétele ebben az összefüggésben a vallomások, nyílt önértelmezésre utal
- a lírai én mindkét idézetben a játékos rejtőzködés beszédmódja mellett kötelezi el magát
- az *Esti Kornél énekéből* származó részlet szintén a halálra reflektáló pozícióba állítja a lírai ént, ahogy a *Marcus Aurelius* című vers is, magatartásának értelmezésére a *hős* szót használja
- a vidámság álarca az *Esti Kornél énekében* a félelem legyőzéseként, a halálnak mutatott grimaszként is felfogható

Adható: **6, 5, 4, 3, 2, 1, 0** pont

Minden helytálló válaszelem: 1 pont, maximum 4 pont

A megfogalmazás nyelvi minőségéért: 2, 1, 0 pont

Téves válasz: 0 pont

9. Kosztolányi más költeményeiben is fontos szerepet tölt be a játék, a játékosság. Milyen poétikai-tartalmi szereppel rendelkeznek a játékos nyelvi megoldások? Válaszában négy jellemzőre utaljon!
Lehetséges válaszelemek:

- Kosztolányi felfogásában a gyermekkor és az életteljesség szoros kapcsolatban áll egymással
- a játékosság az életteljesség visszaidézésének, megalkotásának lehetőségét kínálja
- a játékosság a fiktitivás jelölésére szolgálhat
- a játékosság eltávolít a pátosztól, az emelkedettség pózaitól
- a játékosság oldja a létre vonatkozó tragikus reflexiót
- a játékosság az ironia és az önironia megnyilvánulása is
- a játékosság lehetőséget kínál az anyanyelv gazdagságának önfelelt megélésére

Adható: **4, 3, 2, 1, 0** pont

Minden helytálló válaszelem: 1 pont

Téves válasz: 0 pont

10. Kosztolányi kortársaitól idézünk a költői szerepről szóló költeményeket. Nevezze meg a szerzőket!

Szerző: <i>Ady Endre</i> (<i>Hunn, új legenda</i>)	A tolakodó Gráciát ellöktem, Én nem bűvészek, de mindennek jöttem, A Minden kellett s megillet a Semmisem
Szerző: <i>József Attila</i> (<i>Ars poetica</i>)	Én túllépek e mai kocsmán, az értelemig és tovább! Szabad ésszel nem adom ocsmány módon a szolga ostobát.
Szerző: <i>Babits Mihály</i> (<i>Cigány a siralomházban</i>)	Ha holtakat nem ébreszt: mit ér a trombitaszó? Csak a könny, csak a könny, csak a könny hull, s nem kérdi, mire jó?
Szerző: <i>Kassák Lajos</i> (<i>A ló meghal, a madarak kirepülnek</i>)	én láttam párist és nem láttam semmit szeretőm másállapotban várt rám az angyalföldi állomáson anyámnak már egészen citromfeje lett a szegénységtől nevetni akartam előttük de nagyon szégyelltem hogy két nadrág van rajtam gatyá nélkül bizonyos hogy a költő vagy épít magának valamit amiben kedve telik vagy bátran elmehet szivarvégszedőnek vagy vagy

Adható: **4, 3, 2, 1, 0** pont

Minden helyes válaszlelem (elég a költők neve): 1 pont

Téves válasz: 0 pont

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg egy vagy több szövegalkotási feladatot, az adott feladat(ok)/ra kapott pontszáma: 0.
 2. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámáról.
 3. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldást értékelni kell!
 4. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A helyesírási hibapontok megállapításához a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor és a szövegalkotási feladatok megoldásait együttesen kell figyelembe venni.
 5. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
 6. Az értékelő tanár a vizsgázó összpontszámát az emelt szintű vizsgadolgozat végén található táblázatban rögzíti.
-

EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE**Elérhető: 25 pont****(25–20 pont)**

A vizsgázó az adott szemponthoz (problémához, kérdéshez, összefüggéshez) tartozó nyelvi, irodalmi tudás meggyőző alkalmazásával értelmezi a szöveget. Tanújelét adja ítélőképességének, kritikus gondolkodásának.

Az értelmezés lényegi állításai kifejtettek, a példák, hivatkozások helyénvalóak, relevánsak. Az állításokat támogató érvek közül egy sem alapul fogalmi, logikai tévedésen. A gondolatmenet világos, a felépítés logikusan halad előre. A globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul a szövegben.

Az értelmezés írója egyértelműen, gördülékenyen fogalmaz.

Az írásmű nyelvi, stiláris regisztere egészében megfelel a feladatnak. A pontos mondat szerkesztés és a szóhasználat választékossága lehetővé teszi az értelmes gondolatközlést.

(19–10 pont)

Az értelmezés tartja magát a tételben megjelölt szemponthoz (problémához, kérdéshez, összefüggéshez).

Van törekvés a logikus kifejtésre, de a példák, következtetések nem támasztják alá kellő mértékben az állításokat. Az írásmű nem tükrözi írója kellő mélységű tudását az adott témáról.

Az írásmű szerkezeti egységeinek aránya nem hibátlan *(pl. a vizsgázó nem fektet elég hangsúlyt arra, hogy a fontos dolgokat kiemelve, elválassza a kevésbé lényegesektől; a gondolatok közötti összefüggés helyenként nem világos)*.

A szókincs nem elég árnyalt, kifejező. Néhol mondat szerkesztési hibák nehezítik az írásmű megértését.

Nyelvi-nyelvtani hibákat is tartalmaz a megoldás.

(9–1 pont)

Az adott szempontoknak megfelelő értelmezés, kifejtés nem eléggé igényes *(pl. általánosságok, önisméltés, fogalmi-tárgyi tévedés)*.

Önálló véleményt az írásmű nem tartalmaz.

A főbb gondolatok nem különülnek el egymástól világosan *(pl. irányváltások, összefüggésbeli hiányosságok)*.

A szegényes szókincs és az igénytelen mondathasználat akadálya az árnyalt kifejezésnek.

A hangvétel élőbeszéd jellegű, nem felel meg az írott művel szemben támasztott igényeknek, követelményeknek.

Gyakran fordul elő nyelvi-nyelvtani hiba.

Egy mű értelmezése

Értelmezze az alábbi novellát az elbeszélés hangneme szempontjából! Milyen megoldások idézik elő a humor és az elégikus – nosztalgikus hangulat vegyülését?

KRÚDY GYULA: A SZERELMI BŰVÉSZINAS

Egynémely olvasóm még bizonyára emlékezik rá – hisz ők mindenre kegyelmesek emlékezni, például a képeslapokbeli, óriási fára harminc esztendő múltán is emlékezett néhány ismerősöm –, nagyatyám, Roncsy, mialatt memoárjait írta X.-ben, a romantikus városkában, egy időben fölfüggesztette az írást, a hegyes lábú íróasztalka árván maradt, a kalamárisban kiszáradt a tinta – nagyatyám (de Ronch) Hermannal, a fehér nadrágos, kék frakkos és sárga nyakkendőös bűvészinnal sétálgatott a hídon, a folyóparton, hársak alatt, ahol szerelemről szokás beszélni. Mert Herman nem tudott másról beszélni.

Az úgynevezett ábrándos ifjúság szerelmi adataiból (amikor az ifjú járni tanul a női szoknyák körül), az aranyblúzós postáskisasszony, a krémárcú cukrászleány és az isteni drámai szende világából Herman széles cilinderkalapjával, à la Romantique²-hajviseletével és búskomoly, ábrándos tekintetével olyanformán emelkedik ki, mint egy nagyon kellemes séta emléke májusban az erdőn, midőn odafönt a nagy fák leveleit langyos permeteg locsolja, de idelelt csupán az esőnek illatát érezni. Vagy egy nagyszerű utazásra emlékeztet néha Herman, midőn hintón hajtunk mesebeli, kora őszi tájon, messze kék erdők koszorú alakban, halmok aranyszínben, és a mezőkön méla csend, mint a legszebb regényekben. Ez volt Herman, aki foglalkozására nézve táncmester, bűvész, műkedvelő előadások rendezője és elmebeteg urak mulattatója volt. Ám legelsősorban költő. Megjelenése X.-ben, ahol csupán a kis folyó, amely zöld hidacsok és rekettyés szigetek között csavargott, volt odáig az egyetlen mozgó-mozgolódó teremtmény, hajdanán nagy fölfordulásnak volt az okozója. Herman ugyanis a legigazibb és legábrándosabb szerelmet hozta magával a városkába, mint valamely keletről jött zarándok a ragályt.

Hogy semmit el ne mulasszunk: Herman ez idő tájt polgári foglalkozásai közül az elmebeteg-mulattatást kultiválta. Egy gőgös, gazdag úriember, bizonyos Vilmaházy egyszerre melankóliába esett. Meredten ült a szobájában, és többnyire a folyócska azon partjait kereste föl, hol mély gödrök rejtőznek a mederben. Kényelmes szanatóriumok akkoriban még nem voltak az efféle gazdag úriemberek befogadására, a család tehát (amely igen kiterjedt és előkelő volt) sürgős levelezést kezdett az atyafiság bölcsességes hírében álló tagjaival. Egy dunántúli atyafi Hermant ajánlotta, aki akkoriban azon a vidéken egy búskomor fiatalember társalgója volt, és olyan szürke ruhában járt, mint a kolduló barát. (Ez a szín és ruha ugyanis jó hatású volt azon bizonyos beteg fiatalemberre.) Herman tájékozódott Vilmaházy úrról, és nyomban toalettet és gyógykezelési módot válogatott. Míg dunántúli betegét éppen a szerelem ellen kezelte aszkéta tanításokkal, mérsékletes életmóddal és tiszta szavakkal, Vilmaházy úrnál azt tapasztalta, hogy a szerelem az egyetlen orvosság, amely az öngyilkosság felé bandukoló búskomor férfit az életnek visszaadja. Ugyanezért strumpflis³, fehér nadrágja, hullámos, fodorított hajzata és csipkés inge X.-ben már kezdettől fogva mint a szerelem jelvényei lettek ismeretesebbek.

Mielőtt továbbmennénk, még csak annyit kell följegyezni, hogy X.-ben Herman úr jöveteléig a szerelmet nem ismerték. Vagy legalábbis nem sokat törődtek vele. Beszélni sohasem hallottam senkit szerelemről, még nagyatyámat (Roncsy kapitányt) sem, aki pedig egykor Milánóban huszárkodott, és „asszonyhistória” miatt többször párbajozott. Ez a szó: „szerelem” – amely olvasmányaimból, ahol fölbukkant, az áradó vért szívembe kergette, amely szót a hársak alatt vagy a rekettyés szigetek között mélan csónakázva, halkán, suttogva számtalanszor elmondtam magamban – „szerelem”, amely szót ezer és ezer apró cédulára írva szétszórtam a folyóparti sétaúton, abban a reményben, hogy talán az aranyos tisztí sapkát viselő postáskisasszony vagy az isteni naiva véletlenül megtalálja, elgondolkozva megáll, a földre néz vagy a felhőkre, és halkán megismétli magában a gyönyörűséges szót, mint a Fátyolliget tavaszi alkonyaton a visszhangot – ezt a szót Herman úr, a költő hozta divatba X.-ben, ahol anyai nagyapám, Roncsy ny. huszárkapitány házában jó darabig nevelkedtem.

Az első beteg, aki Herman úrnál (Vilmaházy úron kívül) jelentkezett, természetesen nagyatyám volt, aki nyugalomba vonulása óta csupán harcászati attackokról⁴ mesélhetett szerte X.-ben, mert másra ott senki sem volt kíváncsi. Herman úr megérkezéssel kiderült, hogy de Roncsy nem ült mindig lóháton, hanem egyébbel is foglalkozott életében. A folyóparton, a nagy hársak alatt hosszan elsétálgatott nagyatyám Hermannel, és a hervatag levelek színével ékesített arcú Herman rejtelmes hangon biztatgatta a majlandi ördögös hadfit:

– Higgye el, nagyságod, nem érdemes másért élni, mint a nőkért.

Mire harmadszor mondta ezt nagyatyámnak, az ördögi bátorságú katona elfelejtette vitézi érdemrendeit, és élettörténete elmeséléséhez fogott. Körülbelül egy héten át mondta el Roncsy úr élete történetét, mialatt kiderült, hogy soha egyetlen taliánt le nem vágott, háztetőkön sem járt paripájával (mint nyugalmaztatása óta állandóan), ellenben egész életét tánciskolában töltötte. A fölösleges időben varrósikolák, divatárkereskedések körül settenkedett, estve virágot vitt a színház női öltözőjébe, majd a cirkuszban a lovárnő mutatóványait kísérte aggódó figyelemmel, de még ugyanazon az estén megdobogtatta a szívét a cirkusz egy másik hölgye, aki trapézon dolgozott a magasban.

Herman áhítatos figyelemmel, megértéssel, bátorítással hallgatta a kemény hadfi vallomását.

² à la Romantique : a romantika korát idéző

³ strumpflis: harisnyás

⁴ attack: csata, támadás

– Ugye, milyen jó volt szerelmesnek lenni? – mondta sajátos suttogó hangján. – Ugye, csak a nők érnek valamit az életben?

Nagyatyám arca rózsaszínű lett, új acélgombot vert a cipője sarkába, és egyszer családi körben, este, csöndes vacsoránál eltörte a vizes poharat.

– Nem baj – mondta könnyűvéruen. – Hiszen elég poharat eltörtem életemben, midőn nőkért ittam, hogy más ne ihasson utánam abból a pohárból ugyanazon nőért.

Öreganyám szelíden megrázta a fejét, de másnap erélyesen megtiltotta Roncsy kapitánynak a táncmesterrel való további barátkozást.

Vilmaházy úr betegsége olyan természetű volt, hogy nappal többnyire aludt, Herman, az ápoló tehát ráért megismerkedni a városka lakosságával. Hervadt, búskomoly arca (amilyen a kifáradt éjszakázóké, markőröké⁵, színészeké szokott lenni) a vérszegény fiatal lányok álmaiban csakhamar jelentkezett, regényes, divatját múlt frakkja az idősebb hölgyek szívében ébresztett visszaemlékezést első báljaikra, esküvőjükre, miegymásra, míg à la Romantique-frizurája, göndörített pofaszakála az ifjú férfiak előtt követendő példa volt. Rejtelmes, halk hangja, imádata, amellyel a nőkről beszélt, fanatikus hite a szerelem mindenhatóságában, nagyszerűségében, búskomoly mosolygása finoman sejtetett szerelmi kalandjai fölött nagyobb városban is, mint X., érdekes férfiúvá tették volna Hermant.

Délutánonként, midőn a hársak alatt a kék és szivárványszínből áramló folyót merengve nézte, vagy a kis emelkedésen, ahol egy regényes kis fapadról a szemben lévő bozontos sziget helyén bárkinek megmutatta élete legszebb eseményeinek helyét, ahová nagyatyám kedvéért a milánói tornyokat varázsolta, majd a kis tánciskolát a régi Bécsben – Herman ritkán volt most már egyedül. A postáskisasszony anyjával, mintegy véletlenül a hársak alá sétált alkonyattal, és a távolból igen jól láttam, hogy Herman bizonyos búskomor jellegű kihallgatás után az emelkedésre vezette a postamesternőt, és a rekettyés szigetre mutatott. Máskor a kalapcsináló Ungerleider kisasszonyok közelegtek karonfogva, és Hermannel az emelkedésre mentek. Fitkonidesz tanárnő szobaleányával, az isteni naiva ez alkalomra kibékülve a drámai hősnővel, a hervadt, de ábrándos zongoratanítónő (szegényke, egyedül és félénken), majd a gazdag özvegyasszonyok, Pócsfainé, akit messzi vidékről fölkeresnek a kártyavető.

Este, midőn a petróleumlámpások még nem mindenütt gyulladnak föl X.-ben, a férfiak a kaszinóban vagy a kuglinál vannak elfoglalva, az asszonyok elvégezték napi teendőiket, és a lányok már letették kézimunkájukat, a sánta ördög X. városka háztetői alatt azt látta volna, hogy az asszonyok, leányok összebújnak, suttogva beszélnek, és vajon miről? Hermanról, a rejtelmes bűvésről. Fitkonidesz tanárnő – egykor szenvedélyes táncosnő a diákmajálison, de a quadrille-ből⁶ még most sem marad ki – babonás esküvel erősítette, hogy a Fátyolliget felé, a rekettyés sziget tájékán teljes bizonyossággal megjelent előtte egy felvidéki utcácska, ahol egykor édesanyjával lakott, a bástyafal, amelyben verebek fészkeltek, és a bástyasétány, ahol néhányszor véletlenül végigsétált alkonyattal Kmetykó Imre unokatestvérével, aki az iglói praeparandia⁷ növendéke volt. „Pedig Imre régen megnősült” – mondta védekezőleg a tanárnő.

Az Ungerleider kisasszonyok, akiknek kalaposboltjuk azelőtt is délutáni találkozóhely volt, a legutolsó párizsi divatot estére szinte elfelejteni látszottak. Vevőiknek Fáni a szomolnoki erdőről beszélt (ahol egykor a nyarat töltötte), míg Mariska a pesti Népszínházban ült, a színpadon Uff király, mellette Tarján főhadnagy... „Ha kaucióm⁸ lett volna, tisztne lehetnék!” – volt a történet vége. És mindez a Fátyolliget felé bármikor látható alkonyattal az emelkedésről.

A nyári színekörben a naiva a drámai hősnőt vízzel leöntötte, mert valami régi szerelem ébredt föl a folyóparti látogatás után a naiva szívében, midőn is a drámai hősnő elcsábította azt a bizonyos férfiút.

A zongoratanítónő folyondáros házikóján, ahová a rövid ruhás leánykák a kottafüzetekkel olyanformán jártak ki és be, mint a galambok a dúcba, az ablak esténként megnyílt, és óraszámra hangzott a Balatoni emlék című régi valcer, amelyre más senki sem emlékezett X.-ben, de annál inkább emlékezett Izabella, a hervatag és ábrándos zongoratanítónő: tavasz volt, nyár volt, az isten tudja már, hogy mi volt, de göndörhajú hegedűművész koncertezett a városban, és délután, estefelé a városka egyetlen fiákerén a ház elé robogott, kiszállott és vizitelt, tisztelgett a művészkollégánál. A hegedűs még másnap is a városban maradt, és együtt zenéltek egész nap, midőn is a növendékek órája elmaradt.

A postán – pedig az mostanában már szinte kiment a divatból – minden gyanús levelet felbontottak.

⁵ markőr: felíró pincér

⁶ quadrille: francia négyes

⁷ praeparandia: tanítóképző intézmény.

⁸ kaució: óvadék, anyagi biztosíték

– Szerelem, szerelem – mondtam én magamban nagyatyám házában, mintha déli szél fújt volna végig a városon. Herman rejtélyesen, halkán sétált a folyóparton, és már Szikszay ezredorvossal is megbarátkozott, pedig az öregúr csak káromkodni tudott idáig. Május volt, a folyó úgy suhant tova a zöld híd alatt, mint egy álmódás, a szigeten pirosra festették a polgári lövőház tornyocskáját – tavasz volt. Az emelkedésen, a kis padon mindig ült valaki, ki onnan a Fátyolligetet kémlelte, Herman műkedvelői előadás rendezéséhez fogott, és csupa szerelmes szerepeket osztott ki a városka hölgytagjai körében...

Ki tudja, ki tudhatná, hogy fejlődtek volna X.-ben a dolgok, ha egy napon Vilma úr a folyóba nem ugrik. Kimentették ugyan, de Hermannak, a figyelmetlennek útilaput kötött a család a talpára, kék frakkjában, fehér nadrágjában többé nem találtak a folyóparton. Itt maradtunk végtelen, kimondhatatlan szerelmünkkel, holott még azt sem tudtuk teljes bizonyossággal, miért lettünk szerelmesek. – A tavasz is elmúlt.

Forrás: Krúdy Gyula, *Szerenád. Válogatott elbeszélések*, szerk. Barta András, Bp., Szépirodalmi, 1979, 54–58.

Lehetséges tartalmi elemek:

- az elbeszélői nézőpontot **kettősség** jellemzi, és így nem alakít ki egyértelmű viszonyt az elbeszélő történethez
- a narrátor már az olvasó megszólításakor **kedélyesen humoros** hangot üt meg
- a kedélyes, humoros hang a 19. századi magyar epikai hagyományból ismert anekdotikus elbeszélésmódot idézi
- jellemzőek a játékosan archaizáló szavak, a familiáris hangnem (pl. *asszonyhistoria, harcászati attackok, majlandi ördögös hadfi, talián, midőn, atyafi*)
- a narrátor hangjának **személyessége** abban is megmutatkozik, hogy a történetet meg-megszakító kitérőkben ifjúkorának érzelmeit, szemléletmódját jeleníti meg
- a múlt megidézése, az elbeszélő emlékezése részben **melankolikus** árnyalatú, ezt a hangoltságot elsősorban a szöveg képisége hordozza (pl. átesztétizált hasonlatok és jelzős szerkezetek)
- a **humor** jelenlétére utalnak a beszélő **nevek**: *De Ronch kapitány* vagy *Roncsy úr, Vilma úr*
- humoros hatást kelt az eltérő stílusértékű **szavak és kifejezések** egymás mellé helyezése: pl. *polgári foglalkozás* (hivatalos) – *elmebeteg-mulattatás* (groteszk); *búskomoly jellegű kihallgatás* (érzelmes – hivatalos)
- jellemzőek a humoros túlzások: *ördögi bátorságú katona; egész életét tánciskolákban töltötte, háztetőkön sem járt paripájával*
- komikus ellentét a szöveg szerkezetek szintjén: pl. *egykor szenvedélyes táncosnő a diákmajálison* (a végzet asszonyát idéző szenvedélyesség és az iskolai szolid alkalom ellentéte)
- **Herman** alakjának megjelenítésére is a kettősség jellemző: egyszerre látszik pojácának, mágusnak, szélhámosnak és az emberi lélek bölcs ismerőjének
- az elbeszélő Hermanra vonatkozó közvetlen minősítései többnyire nagyra értékelik alakját („*a legigazibb és legábrándosabb szerelmet hozta magával*”), külsejének leírása azonban inkább hóbortos, hatásvadász ripacsra utal
- modorosságát a megismételt *à la Romantique* fordulat is jelzi
- az első bekezdés utolsó mondata (*Mert másról nem tudott Herman beszélni*) mániákus szerelem-imádatára utal
- az alakjához kapcsolt hasonlatok – melyek közvetetett minősítésként is felfoghatók – korántsem értékelik mindig pozitívan, sőt olykor **groteszk** hatást keltenek: pl. *úgy hozta a szerelmet a városkába, „mint valamely keletről jött zarándok a ragályt”*
- komikus hatású az **ismétlés** alakzatára épülő cselekményvezetés, amely a szerelmi emlékezők Hermanhoz zárandoklását jeleníti meg

- a humoros **hangnem** abban a sejtetésben is fontos szerephez jut, amely finoman jelzi: a szerelmi emlékeiket felidéző szereplők egy része nemrég találta ki történeteit (Roncsy kapitány élettörténetének két, általa előadott verziója látványosan cáfolja egymást)
- bizonyos szereplők olyan emlékeket idéznek – azok rendkívüli jelentőségének érzékeltetésével –, amelyek valójában semmi rendkívülit nem tartalmaznak (a zongoratanárnő története)
- az **elégikus** réteg szorosan összefonódik a humorossal
- a Herman által kezelt úr melankóliája, életundora talán csak a szerelemmel lenne gyógyítható; ennek analógiájára a kisváros lakóinak szerelmet idéző emlékei a létezés unalmát hivatottak eltakarni
- az **elbeszélő** (részben) elégikusan idézi meg ifjúságának szerelem-képzetét, s az ennek naivitására vonatkozó belátást értékvesztésként (is) szemléli

REFLEKTÁLÁS EGY JELENSÉGRE

Elérhető: 20 pont

(20–15 pont)

Az írásmű a témához tartozó nyelvi, irodalmi tudás alkalmazásával, átgondolt és meggyőző gondolatmenettel reflektál a tételben megjelölt szempontra (problémára, kérdésre, összefüggésre).

A vizsgázó tanújelét adja ítélőképességének, kritikus gondolkodásának, képes személyes reflexiókra, álláspont megfogalmazására.

A lényegi állítások kifejtettek, a példák, hivatkozások helyénvalóak, relevánsak. (Az állításokat támogató érvek közül egy sem alapul fogalmi, logikai tévedésen.)

A felépítés logikusan előrehaladó, a globális és lineáris kohézió egyaránt megvalósul a szövegben.

A nyelvi, stiláris regiszter egészében megfelel a témának, a témáról mondottaknak.

(14–10 pont)

A dolgozat a témához tartozó nyelvi, irodalmi tudás alkalmazásával reflektál a tételben megjelölt szempontra (problémára, kérdésre, összefüggésre), de érvei, példái nem mindig támasztják alá kellő mértékben állításait.

A vizsgázó törekszik gondolatai pontos és változatos kifejezésére, de előfordulnak felületes kijelentések (*pl. a gondolatok közötti összefüggés helyenként nem világos*).

Az írásmű nem mindig tükröz kellő mélységű és részletességű tudást, sem a dolgozatiró véleményét.

A vizsgázó nem fektet elég hangsúlyt arra, hogy a fontos dolgokat kiemelje, ezért a szerkezet nem hibátlan.

A szókincese nem eléggé árnyalt és kifejező.

Kisebbségi mondatszerkesztési, nyelvi, nyelvtani hiba is előfordul.

(9–1 pont)

A kérdés kifejtését, a reflexiók megfogalmazását akadályozzák az általánosságok, az önisméltás, esetleg tárgyi tévedés.

Az írásmű logikai érvelése, példái, hivatkozásai, az önálló vélemény megfogalmazása kevésbé meggyőzőek.

A főbb gondolatok nem különülnek el világosan egymástól.

Az író „elvész” a dolgozatban (*pl. irányváltoztatások, szövegösszefüggésbeli hiányosságok*).

A mondatok többnyire hosszadalmasak, zavarosak vagy túl egyszerűek, azonos szerkezetűek.

A nem eléggé változatos szókincs akadályozza az árnyalt kifejezést.
 A hangvétel élőbeszéd jellegű, nem felel meg az írott művel szemben támasztott igényeknek, követelményeknek.
 Gyakran fordul elő nyelvi-nyelvtani hiba.

Reflektálás egy korjelenségre

Napjainkban egyre többen vonják kétségbe azt a vélekedést, mely szerint a történelmi és az irodalmi szövegek egyértelműen elkülöníthetőek egymástól. Az alábbi idézet is ezt a problémát feszegeti.

Fejtse ki álláspontját a történetírás és a szépirodalom rokonságáról és különbözőségéről! Véleményét támassza alá érvekkel!

A történelmi cselekményeknek egyetlen véletlenszerűen rögzített csoportja sem alkothat önmagában történetet; legfeljebb történetek *elemeit* nyújthatja a történészeknek. Az eseményeket a történészek történeté *alakítják*, mégpedig úgy, hogy egy részüket háttérbe szorítják vagy alárendelik, más részüket kiemelik, karaktert adnak nekik, motívumokat ismételnak, változtatják a hangszínt és a szempontokat, eltérő leíró stratégiákat alkalmaznak, vagyis használják mindazokat a technikákat, amelyeket egy regény vagy színdarab cselekményesítésekor megszoktunk.

(Hayden White: A történelem terhe. *A történelmi szöveg mint irodalmi alkotás*)

(Forrás: Hayden White, *A történelem terhe*, Bp., Osiris, 1997, 73–74.)

Lehetséges tartalmi elemek:

A tartalomra adható pontszámot az egyetértés vagy a tagadás ténye nem befolyásolja. A javítás során kizárólag az érvelés minőségét és koherenciáját kell értékelni.

Néhány lehetséges érv a **hasonlóság** mellett:

- mindkettő közege a nyelv
- a történetírás nem olyan tudomány, mint a természettudományok; a szerző szubjektuma, sajátos nézőpontja, értékrendszere – az irodalmi művekhez hasonlóan – szerephez jut az írás során
- a történeti munkákban is meghatározó jelentőségű az anyag elrendezése, a kompozíció
- a történészek is bizonyos történetsémákba, cselekményszerkezetekbe illesztik az egyes eseményeket és személyeket
- a történészek által megírt történet csak ezeknek a struktúráknak a szemléletformáló hatása alatt nyer összefüggő értelmet
- bár a történetírás valóban lezajlott eseményekről szól, bizonyos mértékben minden történeti munka a fikción és a képzeleten is alapszik
- az egy adott tárgyról, korszakról stb. szóló történelmi munkák hasonló kapcsolatban állnak egymással, mint az azonos fabulát feldolgozó irodalmi alkotások
- egy adott történeti alak jellemvonásainak eltérő beállítása, egy-egy személyiségjegy kiemelése alapvetően eltérőnek mutathatja az adott történelmi eseményben játszott szerepét

-
- az irodalom és a történelem radikális elhatárolása nem volt minden korszakra jellemző
 - az antik görög szemlélet nem választotta el élesen egymástól szépirodalmat és a történetírást (az *Iliász* részben a történeti emlékezet funkcióját is betöltötte, míg Hérodotosz szépirodalomként is olvasható)
 - a latin irodalom ebben a tekintetben követte a görög mintákat
 - a középkori geszták és krónikák is éltek az irodalom jellegzetes eljárásaival (korántsem csupán a szoros értelemben vett, adatolható tények előadására szorítkoztak)
 - a szépirodalom és történetírás éles elválasztása az újkorra, azon belül is elsősorban a pozitívizmus időszakára jellemző
 - az irodalomnak vannak olyan korszakai, műfajai, amelyek kifejezetten a jelen vagy közelmúlt társadalmi viszonyainak minél alaposabb feltárását tekintették feladatuknak; ilyen esetekben az irodalom közelít a történetíráshoz
 - a realista írók önértelmezésében a krónikás szerepköre meghatározó jelentőségű volt (pl. Stendhal, Balzac)
 - a 20. század irodalmában fontos szerepet játszott a dokumentarizmus, a magyar irodalom történetében különösen az irodalmi szociográfia tett szert nagy jelentőségre
 - az irodalom – különösen a romantika után – gyakran a történelem elbeszélésének egyik formájaként fogta föl szerepét (vö. történelmi regény)
 - irodalom és történetírás kölcsönösen új, inspiráló szempontokat merít egymásból

Néhány lehetséges érv a **különbözőség** mellett:

- az irodalom többnyire kitalált szereplőkkel és eseményekkel dolgozik, míg a modern történetírás valóban megtörtént eseményeket és valóban élt történelmi alakokat tanulmányozza
 - már Arisztotelész *Poétikája* különbséget tett irodalom és történetírás között (a történetírás a megtörtént dolgokról, eseményekről beszél, míg az irodalom azokról, amelyek megtörténhetnek)
 - ha egy történész olyan személyről vagy eseményről ír, amelyet ő maga talált ki egyszerűen történelemhamisítást követ el
 - a történetírás – a szépirodalommal ellentétben – nem helyezheti tetszés szerinti struktúrába a történelmi alakokat és eseményeket, kizárólag olyan összefüggés-rendszerbe állíthatja őket, amelyet bizonyítani is képes
 - a szavahihető történetíró az események hiteles leírását nyújtja, személyes értékítéletét vagy teljesen kizárja az általa megírt szövegből, vagy nagyon világosan elválasztja az objektív történelmi beszámólótól
 - a történetírás tudományos módszertana pontosan rögzített szabályokat tartalmaz, a történész alkotói mozgástere össze sem hasonlítható az irodalmi művek szerzőinek szabadságával
 - a történelmi regény műfaja is a különbségekre figyelmeztet: a történelmi regények többnyire nem valóban élt, hanem kitalált alakokat szerepeltetnek, ezzel is jelezve, hogy tartalmuk a történeti munkáktól eltérően kizárólag a képzelet szüleménye
 - az irodalmi művekben megjelenített történelmi alakok, „nevek” elveszíthetik eredeti történeti kontextusukat, s irodalmi jelenséggé alakulhatnak át
 - az irodalom művészet, a modern történetírás pedig tudomány, ezért a kettőnek csak nagyon áttételes kapcsolata lehet egymással
-

GYAKORLATI ÍRÁSBELISÉG
Elérhető: 15 pont**(15–11)**

Az írásmű tartalma megfelel a kommunikációs helyzetnek, a címzettnek.

A tartalmi elemek meggyőzőek, hitelesek, életszerűek.

Az írásmű megfelel az adott szövegfajta, műfaj szerkezeti, nyelvhasználati, stílusbeli normáinak (pl. a levélnek, a vitaindítónak, a kérvénynek, a hozzászólásnak).

(10–5 pont)

Az írásmű tartalma lényegében megfelel a kommunikációs helyzetnek, a címzettnek, de az érvek, indoklások nem eléggé meggyőzőek.

Az adott műfaj szerkezeti és nyelvhasználati, stílusbeli normáiból egy-két elem nem teljesül, de értelemzavaró, félreértésre okot adó hiba nem fordul elő.

(4–1 pont)

A tartalmi indoklások nem elégségesek (pl. szegényesek, kevésbé életszerűek).

Valamely formai hiba miatt kommunikációs „zárlat” léphet fel, az írásmű nem alkalmas a kívánt cél elérésére.

Gyakorlati írásbeliség

Egy magyarországi város forgalmas utcájának ötvenméteres szakaszán a következő feliratok olvashatók: *farmerexpo*, *multiplex mozi*, *Csavar shop*, *Padlócentrum*, *Nádland bútor*, *euro-szendvics*, *e-business*, *full extrás Casco*.

Egy, a magyar nyelvvel foglalkozó közérdekű honlap olvasói rovatában mutassa be a lakóhelye utcaképét jellemző feliratok, reklámhordozók nyelvi sajátosságait! (A fentiekén kívül más példákat is felhasználhat.) Olvasói levelében hivatkozzon a nyelvtörvényről szóló alábbi szövegre is!

2002. február 18-ától hatályos a gazdasági reklámok és üzletfeliratok nyelvi követelményeit tartalmazó törvény, amely főszabályként kötelezővé teszi a magyar nyelv használatát a reklám- és üzletfeliratokon, valamint a közérdekű közleményekben.

Formai elemek:

- az olvasókhöz fordulás nyelvi formája
- tárgyyszerű hangvétel, közérthető nyelv
- a műfajnak megfelelően megengedett oldottabb levél (pl. tegező forma, emotikonok)
- levél formai elemei nem számonkérhetők

Tartalmi elemek:

- a szerzői szándék kinyilvánítása
 - a saját példák érzékletes volta
 - a példák, hivatkozások meggyőző ereje
-

- a nyelvi sajátosságok jellemzése, ezen belül lehetséges megállapítások pl.:

Az idegen szavak használata lehet szükséges és szükségtelen. Van közöttük hasznos, és van olyan, amelyre van világos magyar megfelelő.

Az idegen szó, a jövevényszó és a magyar szó között nem lehet pontos határt vonni; az idegen szavak is a szókincs bővítés lehetőségét jelentik.

Az idegen nyelvű feliratok misztikumot jelentenek, egyes hazai fogyasztói rétegek kedvelik őket (előkelősködés, divat stb.).

Korunk „latinja” az angol nyelv. Eredetileg latin kifejezések is angol hatásra és közvetítéssel kerülnek be vagy újulnak meg nyelvünkben (pl. multiplex).

Nyelvi kérdésekben a tiltás értelmetlen, de az értelmes nyelvhasználatra meg lehet tanítani az embereket.

- a nyelvtörvényre való hivatkozás életszerűsége (az idegen nyelvű feliratokat az önkormányzatok kicserélhetik)

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

Bekezdés jele: fordított z-betű.

Nincs új bekezdés (álbekezdés):

Szövegbeli hiány jele: √

Egyéb szövegalkotási hiba jele: -----

Tartalmi hiba: _____

Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.

Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: →

Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ↘

Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔

A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~

Egybeírás jele: ⊕

Különírás jele: ⊖

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás, súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás, egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. *Vagy:* a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.

Az íráskép rendezetlen: –1 pont.

Pongyola ékezethasználata: –1 pont

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kezdőbetűk tévesztése közhasználatú tulajdonnevek esetében (pl. *Magyar Tudományos Akadémia*)
4. kezdőbetű tévesztése melléknevek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *francia, balatoni, adys*)
5. igekötős igék hibás írása
6. az *ly – j* hibás írása, az *ly – j* tévesztése szótőben és toldalékban, az *ly – j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése közhasználatú szavakban
7. tagadószó egybeírása az igével
8. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
 2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
 3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
 4. betűtévesztés.
-

Központozási hiba (összesen maximum 5 pont)

1. mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése
2. egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban elkövetett megegyező hiba és a központozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkincese közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba soroljuk, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a jelölt emlékezetből idéz, és esetleg hibát vét, hibáit soroljuk az egyéb hibák közé. A költői–írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot vonjuk le.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15